

ДОКУМЕНТИ ПРО ТОРГІВЛЮ ПОТАШЕМ БРАЦЛАВСЬКОГО ВОЄВОДСТВА З ГДАНСЬКОМ У ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ XVII СТОЛІТТЯ

Джерела, які засвідчують торгівлю Брацлавського воєводства з Гданськом у першій чверті XVII ст., дотепер були невідомі, чого не скажеш про них же стосовно наступної чверті того ж століття¹. Таких документів, які належать до першої чверті, вдалося наразі виявити дев'ять. З них сім публікуються повністю, причому п'ять знайдено в архіві шляхетського роду Пісочинських, що входить до складу фонду 5, званого “Оссолінські”, відділу рукописів Львівської Національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника НАН України (ЛННБ НАН України)², два – у гродських книгах Центрального державного історичного архіву України (ЦДІА) у Києві. Ідеться про протестації гданського купця Якуба Шульца і Марка Калмановича, заявлені, відповідно, перед Луцьким і Вінницьким гродськими урядами 10 серпня 1613 р. (док. 1 в даній публікації) і 21 листопада 1620 р. (док. 5), лист брацлавського скарбника Богдана Копієвського від 21 березня 1618 р., відомий зі впису його в книгу Вінницького гродського уряду 14 січня 1622 р. (док. 2), декрет люблінської сесії шляхетського трибуналу, виданий 13 липня 1618 р. (він містить також позов цього трибуналу від 17 червня того ж року; док. 3), письмове свідчення Анни Ходкевичівни княжни Яхимової Корецької, писане 29 вересня і внесене в книгу Луцького гродського суду 25 жовтня того ж року (зміст свідчення стосується 1613 р.; док. 4), декрет Вінницького гродського суду, датований 31 липня 1623 р. (док. 6), ексекutorialний лист (виконавчий лист, лист про виконання) вінницького і брацлавського старости Адама Каліновського, складений 26 березня 1625 р. (док. 7). Оригінальним є док. 7, оригіналами слід вважати док. 1 і 4 – як такі, що дійшли до нас у вигляді вписів у луцькі гродські книги, інші документи є засвідченими копіями – виписами з невіцлілих вінницьких гродських книг (2, 5, 6) та невіцлілої трибунальської книги (3)³. Заголовки до цих опублікованих документів, зроблені нами, дають уявлення про їхній зміст. На деяких моментах змісту, не охоплених заголовками, доведеться далі зупинитися.

Зміст документів 1 і 4 та 2 і 6 перегукується. Поява їх пов'язана з діяльністю гданського купця Данієля Гаврата – він у першій чверті XVII ст. (а також дещо пізніше) активно скуповував поташ у Брацлавському, а також Волинському і Київському воєводствах. Найраніша відома нам згадка про нього трапилася під 1604 р., коли він виступає як один із чотирьох факторів (помічників) гданського купця Соломона Чейна⁴. З наступного року бачимо його як самостійного гданського купця⁵. Його скуповувальна резиденція, напевно, знаходилася в містечку Корець – адміністративному центрі значного маєткового комплексу князя Яхима Корецького та його дружини Анни Ходкевичівни у Волинському воєводстві. Присутність Д. Гаврата тут зафіксована

ще 1605 р.⁶, зазначена 1619 р.⁷ Недаремно тому саме в Корці згаданий вище Б. Копієвський уклав з Д. Гавратом контракт на продаж поташу (док. 2), причому цей поташ мав бути доставлений до Корця. В контракті не зазначено, де поташ намічалось виробити. Б. Копієвський у 1616 р. володів родовим селом Копіївці, званими також Гоптилінцями* та успадкованими чи купленими містечком Козинці (Козячими Хребтами) і селом, згодом містечком Куниче⁸. Після його смерті ці маєтки успадкував його син Миколай, але деякий час після неї ними фактично володіла його мати Анастасія Лесевичівна (док. 5, 6). Залишається лише гадати, з яких із цих маєтків мав походити поташ. Варто вказати на те, що і в декреті Вінницького гродського суду від 31 липня 1623 р., виданому за скаргою Д. Гаврата про невиконання згаданого контракту його з Б. Копієвським, на цей час уже покійним, не вказано, звідки до Корця слід було звезти поташ (док. 6). У двох інших документах, до появи яких Д. Гаврат був причетний (1 і 4), мовлено про поташ, який планувалося виробити в Цибулівській пуці. Ідеться про ліс біля села, а згодом у першій чверті XVII ст. містечка Цибулів – маєтку, яким Анна Ходкевичівна володіла спільно зі своїм чоловіком князем Я. Корецьким від початку XVII ст.⁹, а після його смерті у 1612 р.¹⁰ сама*. Інтереси Д. Гаврата представляли його слуги, як і він, – гданські купці Павел Шарт (док. 1) і Каспер Корних (док. 2 і 4); у док. 6 він сам захищає свої інтереси.

Док. 3 подає поташ, вироблений в селах Лука, Ометинці і Зятківці**. Док. 5 згадує про поташ, вироблений на Тимонівському ґрунті, що у верхів'ї річки Тростянець; мається на увазі земля біля містечка Нижня Тимонівка, яке інакше називалося Улангород¹¹.

Що ж до док. 7 (датованого, нагадуємо, 26 березня 1625 р.), в якому йдеться про ув'язання Олександра Пісочинського у володіння половиною містечка Куниче, що була до того власністю Миколая Копієвського (він залишався власником другої половини Куничого; ув'язання відбулося через те, що батько останнього згаданий вище Богдан Копієвський – в документі він помилково названий Б. Куницьким – в цьому маєтку захопив ліс, проданий ним О. Пісочинському на виробництво поташу, чим увів його у великі збитки), то слід вказати на видану одним із авторів цієї публікації скаргу, заявлену 11 червня 1625 р. перед Вінницьким гродським урядом М. Копієвським. У ній докладно розповідається про організований О. Пісочинським у ніч з 17 на 18 травня того ж року напад на замочок скаржника в Куничому – серед учасників його були і будники, задіяні “на кґрунте куніцком”¹²; вони, враховуючи сказане в док. 7, очевидно, займались виготовленням поташу для О. Пісочинського. Цікаво, що серед захоплених нападниками документів були реєстри і квити Гаврата (мався на увазі, безперечно, Даніель Гаврат). На причину нападу скарга не вказує.

У шести документах із опублікованих семи (1-6) разом мовиться про два лашти, 100 бочок, 1500 шифунтів поташу. Згідно з люстрацією Овруцького староства 1622 р., лашт поташу дорівнював 48 шифунтам, а в бочку запаковували чотири шифунти¹³. У док. 2 говориться про шифунт гданської ваги. Напевно саме такий шифунт фігурує в док. 1, 4, 6. За дослідженням Тадеуша Фуртака про ціни у Гданську у XVIII – на початку XIX ст., в цьому місті у першій половині XVII ст. шифунт становив 320 фунтів, а фунт – 436 грамів¹⁴. У такому разі шифунт важив 1395,2 кілограма.

Бочки виготовляли за гданським стандартом. Д. Гаврат мав міру “на робене бочок”, нею визначав їхню висоту й ширину (діаметр)¹⁵. Тож недаремно в згаданому листі Б. Копієвського зауважено, що у виконанні укладеного ним контракту з Д. Гавратом “żaden fałsz nie ma być” (док. 2). Бочки з поташем перевозили на підводах – по одній на підводі – до місця, звідкіля сплавляли його шкутами (своєрідними баржами) до

Гданська. Таким місцем був, за док. 3, Казимир; малося на увазі містечко Казімеж Дольний, розташоване на правому березі Вісли в межах тодішнього (й нинішнього) Люблінського воєводства¹⁶.

У 1618 р. Б. Копієвський зобов'язався продавати поташ за 11 польських злотих кожен шифунт (док. 2), у 1619 р. Анна Ходкевичівна твердила, що 1613 р. продажна ціна її "цибулівського" поташу становила 18 злотих за шифунт (док. 4). 1618 р. шифунт у Гданську коштував 30 злотих (док. 6).

Слід мати на увазі, що в тогочасних джерелах поташ часто фігурує як попіл, а під попелом розуміли і берестовий попіл, який вимірювали лаштами (док. 1, 4). В оповіданні Д. Гаврата перед Луцьким гродським урядом цей попіл названо попелом берестовим смальцьованим¹⁷. Ідеться про смальцюгу¹⁸. У 1613 р. лашт її, вироблений у Цибулівській пуці для продажу в Гданську, мав коштувати 90 злотих (док. 4).

Цікаві відомості про господарство, пов'язане з виробництвом поташу і смальцюги в буді, яка діяла в лісі Тиманівського ґрунту, подає док. 5. При цій буді було не менше 20 волів, корів з телятами чотири, коней три, в коморі сала полтів 30, гороху мірок три, пшона мірок п'ять, сокир півтори копи (90). Сама буда мала парень три, гарти з поташем, шоп п'ять, в яких фальби (власне попелу – золи, привезеної з лісу до буди, де її випалювали, наслідком чого був поташ¹⁹) було немало. Челяді буди було немало.

Зміст двох документів, які через стан їхньої збереженості не публікуються, в стислому вигляді зводиться до наступного. 2 травня 1618 р. перед гродським судом у Летичеві, що в Подільському воєводстві, Пйотр Бичковський, слуга Олександра Пісочинського (останній "присутній" в док. 3 і 7), заявив про захоплення підвід з виготовленими в лісі маєтку О. Пісочинського двома лаштами поташу і 22 лаштами смальцюги під час перевезення їх Самуелем Заблоцьким, також слугою О. Пісочинського, через містечко Пиків, маєток краківського каштеляна князя Януша Острозького у Брацлавському воєводстві (документ виданий за вписом даної заяви 9 травня 1617 р. в книгу шляхетського трибуналу)²⁰. 29 листопада 1619 р. Вінницький гродський суд видав декрет у справі за скаргою Гальшки з Рогізна та її чоловіка Олександра Пісочинського про те, що Фрідріх Тишкевич зі своєю дружиною Марушею Чечелевою насилають зі свого маєтку, частини села Чечелівки, худобу на фальбу (яку заготовили будники позивачів) у лісі, чим завдали збитків на вісім тисяч польських злотих²¹. За трибунальським декретом від 13 липня 1618 р. Гальшка тоді і 1617 р. володіла у Брацлавському воєводстві названими вище селами Лука, Ометинці і Зятківці (док. 3; у той час час і 1617 р. О. Пісочинський був її опікуном). Напевно, нищення фальби відбувалось при одному з цих сіл. Через Пиків переправляли поташ (і смальцюгу), вироблений у Брацлавському воєводстві. О. Пісочинський був у тому ж воєводстві, поруч з рідним братом Якубом, власником містечка Жорнище з прилеглими до нього маєтково містечком Пісочином і селом Якубівка і села Кам'яногірка^{*22}. Навряд чи помилилось, якщо вважатимемо, що в обох документах ідеться про призначеність поташу для продажу в Гданську.

ДОКУМЕНТИ

№ 1

1613 р., серпня 10. Луцьк. – Оповідання (свідчення, протестація) перед Луцьким гродським урядом Якуба Шульця, слуги Даніеля Гаврата, проти Павла Шарта (всі троє – гданські міщани і купці) за те, що останній перешкодив виконанню контракту Д. Гаврата з князем Яхимом Корецьким і його дружиною Анною Ходкевичівною про

виробництво в Цибулівській пущі і вивіз з неї для нього, Д. Гаврата, 10 лаштів берестового попелу і 1000 шифунтів поташу та уклав з цією княгинею подібний контракт

Осветъченъе Гаврата, кгдажсчанина, на Павла Шарта, месчанина
и купъца кгдажского

Року тисеча шестъсотъ третегонадцетъ мѣца овгуста десатого дѣна

На вриадѣ кгородском в замкѣ лѣдком передо мною, Матеєм Степковским, подстаростим лѣдким, постановившисѣ очевисто, слуга славетного пана Даниела Гаврата, месчанина и купца кгдажского, пан Якубъ Шулць оповедал и сведчилсе именем пана своего вышъменованого на славетного пана Павла Шарта, месчанина, теж и купца кгдажского, ѿ то, иж помененыи пан Павел Шарпъ, ведаючи добре ѿ постановеню и контрактѣ пана моего з кжтем его млтѣю насневелможным паном Яхимом Коредким и малжонкою его мл паннею Оньою Ходкевичовною паленѣя попелу в пущѣи их млсти цибулевской простого берестового лаштовъ ста а поташу шифунтовъ тисѣачу, чинечи перешкодѣ в том контрактѣ пану моему, абы оных попеловъ выпалити и вывезти не могль, з кжно^{xxiii} ею млстѣю самою Коредкою иише застановене и контрактъ учинил, в чом пану моему великую перешкодѣ тым контрактѣм учинил. Прето я, будѣчи слугою панским, абы в том пану моему жадное ѹближене и перешкода // не была, до ведомости ѹрадови вмл доношѣ и именем пана моего протестуе^{xxiv} и сведчу, заховючи волное чинене правом ѿ то все, кгда бы се шкода стала, и проше^{xxv}, абы то оповедане мое до книгъ принаято и записано было. Которое то оповедане помененное особы принаивши, я до книгъ кгородских лѣдких записати казалем, и ест записано.

ЦДДА України у Києві, ф. 25, оп. 1, спр. 94, арк. 686-686зв. Оригінал.

№ 2

1618 р., березня 21. Корець. – Лист брацлавського скарбника Богдана Копієвського, яким він зобов'язався поставити до міста Корця 500 шифунтів поташу для гданського купця Даниєля Гаврата (йому лист і виданий) згідно з укладеним між ними контрактом (за вписом цього листа в книгу Вінницького гродського уряду 14 січня 1622 р. – на прохання Каспера Корниха, слуги Д. Гаврата)

Выпис с книг кгородских вѣнидких
воеводства Браславского

Лѣти Божол(о) нароженѣя тисеча шестсот двадцат второго мѣца генвара чотырнадцатол(о) дѣна.

В замкѣ его кр. мл. вѣнидком передо мною, Александром Балабаном, старостою вѣнидким, ставши очевисто, шляхетныи Каспер Корных, слуга пана Даниєля Гаврата, купъца и мещанина кгдажскол(о), именем пѣна своего лист запис ѿт зошлол(о) небожчика пѣна Богдана Копиевскол(о), скарбника браславскол(о), менованому пѣну Гавратови на пѣтсот шифунтов поташу чистол(о), предне доброго, ваги кгдажское, даныи, ширеи ѿ том писаныи, дла вписана до книг кгородских вѣнидких пер облятам подал, просечи, абы принят и до книг ѹписан был, которол(о) я, примѣючи, перед собою читати казал, и слово ѿт слова полским писмом такъ се в себе мает:

“Ja, Bogdan Kopiaiowsky, skarbnik, ziemianin y obywatel w Koronie Polskiey woiewódstwa Braclawskie°, swe° власне° powiatu, prawa, woiewódstwa y iurisdiciei swey należney odstą-

piwszy a pod ten list dobrowolny zapis mój handlowny kupiecki same° siebie, żonę, dzieci, potomki y dobra moie wszelakie leżące y ruchome, summy pieniężne zapisowe zastawne, gdziekolwiek y w iakimkolwiek woiewódstwie y powiecie w Koronie Polskiej y w Wielkim Xiędstwie Litewskim, na Wołyniu albo gdzieyndziej będące stoiące albo leżące, mnie y potomkom moim należące, s towary, to iest popioły y insze, kturę ieno teraz mam y na potym iakimkolwiek sposobem nabyć mogę, poddając i incorporując, wiadomo czynię y sam na siebie tym moim listem dobrowolnym zapisem wyznawam, iż mając ia pewny kontrakt y postanowienie s kupcem gdańskim panem Danielem Hawratem o popioły nasze wkrainne polskie, iakoż zadatki od nie° na te popioły pieniędzmi gotowymi po kilku y po kilkunastu tysięcy złotych na płacenie robotnikom popioły robiącym y na inne potrzeby do wydania y wywiedzenia popiołów, naprzód według kwitów, rejestrow, rekognicij moich biorąc, y co ieszcze potym weźmę, kturę tak przed tym, iako y po tym zapisie przez mię dane, tym zapisem moim wtwierdzam, w moc mam, w całej zupełney y nienaruszoney mocy zachowuję, onemu według zastanowienia nasze° do Korca wystawić obiecałem się, iakoż y tym listem dobrowolnym zapisem moim zapisuję się y obliguję mianowanemu panu Danielowi Hawratowi albo u kogo ten mój list będzie y bez żadne° wliwku prawne°, od pana Hawrata wczynione°, pokaże się, pięćset szyfuntów potaszu czyste°, przednie°, dobrego wagi gdańskiej, w kturym żaden fałsz nie ma być, w Korcu, a to na rat trzy, to iest dwieście szyfuntów na dzień święte° Jana Krciciela, święta przyszłe°, dwieście szyfuntów tamże w Korcu na dzień święte° Michała, święto rzymskie, a sto szyfuntów ostatnią ratę na dzień Boze° Narodzenia, święta rzymskie°, w roku terażnieyszym sześćsetnym ósmnastym panu Hawratowi albo szafarowi ie°, lubo też temu, v kogo ten mój zapis będzie y okaże się, oddać. Za ktury potasz przez mię albo // sługę mego w Korcu oddany powinien mi będzie za kożdy szyfunt po iedenastu złotych polskich, wytrąciwszy jednak sobie wprzód według tych quitów, recognicij y rejestrow, com naprzód s tey summy zadatku na te popioły wziął, zapłacić, czemu wszystkiemu s potomkami memi dosyć wczynić obiecuję pod zakładem pułszości tysięcy złotych polskich y pod nagrodzeniem szkód wszystkich przez pana Hawrata albo ten zapis mój mające° słownie, okrom przysięgi cielesney, oszacowanych albo w pozwie wyrażonych, ktury zakład na wszystkie dobra y towary na osobę swoię y na potomki wnoszę. Za ktury zakład y szkody, przez mnie albo potomki moie w niedosyćwczynieniu w czymkolwiek temu zapisowi memu popadłe, iako y za ten zadatek, gdzie bym na czas y dzień wysz mianowany s tych kturękolwiek raty pochibił y popiołu dobrego spełna nie oddał, tedy daję na siebie taką moc y władzę panu Hawratowi y kożdemu, v kogo ten mój zapis będzie y pokaże się, towary moie wszędzie wszelakie zabrać, o zakład, szkody, nakłady y o zadatek w niewypelnieniu w czymkolwiek temu zapisowi memu mnie, a po mnie żonę y potomków moich albo majątność moię dzierzonce°, kożde° pozwać rokiem zawitym, by y nakrótszym trzecim dniem albo y dwiema, przed rokiem nawet y w same roczki przez napisany y mnie albo potomkom moim oczewisto w ręce dany lub w majątności gdziekolwiek y w gospodzie przy kościele położony pozew albo roku daniem przez wozne° zakazany do kturę°kolwiek miasta, zamku y sądu grodskie°, ziemskie°, w iakimkolwiek woiewódstwie y powiecie będące° albo będących y pryścignionych, tak w Koronie, iako y w Wielkim Xiędstwie Litewskim, y na trybunał główny lubelski, na iakiekolwiek woiewódswa Kiiowskie, Wołyńskie, Braclawskie y na konserwaty tychże woiewódstw, gdzie ia sam, a po mnie żona, dzieci, potomkowie y kożdy majątność moię dzierzający za pierwszym pozwem y na pierwszym terminie, iako na zawitym, nie zakładając samych siebie, sług, posłańców y vmocowanych swoich chorobą prostą y obłożną, większą sprawą, seymem y seymikiem powiatowym, morowym powietrzem, posługą je° k. mści y Rzeczy Pospolitey, wojną, exemptem, rokoszem, pospolitym ruszeniem, wiciami pierwszymi y poslednimi, poselstwem do państw postronnych, trwogami, zamieszaniem iakim, wtargnieniem nieprzyjaciela Krzyza Święte° do Korony Polskiej y państw

do niey przynależących, dillaciami, w prawie pospolitym pozwolonemi y z dowścipu ludzkie^o wynaydzionemi, małością lat potomków nie wymawiając się ani się szycząc y owszem wszelakich dillacų, exempty, obron prawnych zrzekszy y odpisawszy się, oczewisto iako na roku zawitym stanąc y niktury kontrowersiey przeciwko propozwie y pozwowi, terminowi wpisania w rejestr, wyniesieniu, pozwowi, woźnemu, actorom albo actorowi actiey, sądowi y vmocowanemu ich nic nie mówiąc, obron, dillacy żadnich nie zażywaiąc, wzdaniem w odbyciu nie zaśłaniając się, dekretu y wskazu sądowe^o wysłuchawszy, bez wszeliakiey apellaciey y contradictiey wszystkiemu podleć, zakład przerzeczony y wszystkie szkody, nakłady bez przysięgi cielesney, ale na gołe rzczenie słowa y zadatek przez mię wzięty sowito wrócić a zakład zapłaciw//szy, szkody nagrodziwszy, przed się temu dobrowolnemu listowi memu dosyć czynić mam, a po mnie potomkowie moi powinni będą, y sąd albo wrząd wszelaki, do kturęgo ta sprawa prytoczyć by się miała, tak za staniem, iako y niezastaniem mnie y potomków moich, żadnych obron nas samych y vmocowanych naszych nie słuchaiąc, dillacių niiakich nie pozwolaiąc ani apellacių dopuszczaiąc, zakład, szkody, nakłady, zadatek sowito y wszystko, o co by ieno na mnie albo potomków moich žaloba w pozwie napisana była, wskazać y bez składania roków statutowych odprawę na mnie, potomkach y dobrach naszych wszelakich vczynić wolen y mocen będzie, exeguiąc to na nas wszystko w kturymkolwiek woiewódstwie y powiecie aż do ostatnie^o stopnia y ostrości, w prawie pospolitym przeciwko wilkowanym opisaney, a vczyniwszy dosyć wskazaniu sądowemu, zaręki, szkody, nakłady, zyski, przezyski gotowemi pieniędzmi zapłaciwszy, przed się temu dobrowolnemu zapisowi, tak w części, iako y we wszystkim, tylekroć, yle by te^o potrzeba było, dosyć czynić mam, a po mnie potomkowie moi dosyć czynić powinni będą y wszelakie^o prawa, sądu y wrzędu żadnemi przyczynami, dillaciami, grzywnami y winami, constituciami, dekretami seymowymi y trybunałskimi nie szycząc się. I na tom dał ten mój list dobrowolny zapis pod moią pieczęcią y s podpisem własney ręki moiey, do kturę^o, iż na ten czas pieczętarza zadne^o zaciągnąć nie mogłem, pisałem kartki do niekturych przyiaciół moich, do koźde^o z nich zosobna, aby pieczęci swe przyłożyli y ręce podpisali. Pisany w Korcu roku tysiąc sześćset ósmnaste^o marca dwudzieste^o pierwsze^o dnia.”

Ѓ тол(о) запису пичагеги чотыри, а подпис рўки его мл. пїа Копиевскол(о) тыми словы: „Богдан Копиевский, скарбникъ воеводства Браславскол(о), рўка власнаа”. С иятыгулацияна зас на затылкў тол(о) запису полским писмом в тые слова:

“List ode mnie, Bogdana Kopiiowskie^o, skarbnika braławskie^o, ze wszystkimi condiciami, dany panu Danielowi Hawratowi, albo też temu, v ko^o ten list mój będzie, na pięćset saffuntów potaszu czyste^o, przednie^o, dobre^o, wagi gdańskiey. Rok oddania w Korcu, to iest dwieście saffuntów na dzień święte^o Jana przyszłego^o, dwieście saffuntów na dzień święte^o Michała a sto saffuntów na Boże Narodzenie przyszłe w roku terażnieyszym sećsetnym ósmnastym. Každy saffunt w Korcu po złotych iedenastu polskich a to pod warunkami y zakładami, w tym moim liście szerszey opisanemi.”

Которыи то лист добровольныи запис за подагем звышъ речоного пїа Корныха а за принягем моим вриадовым угес слово в слово до книг кгородских виницких ест угписан, с которых и сес выпис ест выдан.

Писан ў Вїници.

Константыи Бадбуза, писар кгородскийи вїницких, тр. Гербова печатка. Корыкговаль с книгами Постоловскийи. Jarosz Roskowsky.

ЛННБ НАН України, від. рукописів, ф. 5, оп. 1, спр. 4056 III, арк. 26-26зв., 28. Засвідчена копія.

№ 3

1618 р., липня 13. Люблін. – Декрет сесії шляхетського трибуналу в Любліні за його позовом, писаним у Володимирі 17 червня 1618 р., у справі за скаргою Гальшки з Рогозна та її чоловіка й опікуна Олександра Пісочинського про незаконне стягнення в травні 1617 р. у селі Микуличах Володимирського повіту Волинського воєводства Олександром Мелешком та його племінниками Василем і Єремієм незвичного мита в кількості 25 зі 100 бочок поташу, навантаженого на такий же кількості підвід і виробленого в маєтках позивачки селах Луці, Ометинцях і Зятківцях, – на шляху слідування цих підвід до Казимира з метою сплаву звідси попелу шкутами до Гданська на продаж, причому ті самі особи так само раніше стягли свавільне мито 6 і 30 бочок поташу з кількостей бочок його, призначених для сплаву до Гданська

Выпис с книг головных трибуналских
воеводства Киевского

Лѣта Божого нароженна тисеча шестсот осмьнадцатого мсца июля тринадцатол(о) дѣна.

Перед нами, депутаты суду головного трибуналу любелскол(о), зо всех воеводствъ Короны Полское на рокъ теперешний, вышеи менованыи, обраными и высажоными, приточилася справа з реестру судового за приволаемъ возного шляхетнол(о) Шымона Кгуминского межи урожоною пѣю Галшкою з Рогозна Алекаandroвою Песочинскою и малжожком яко опекуном ее урожоным пѣом Александром Песочинским, поводами, а урожоными паны Александромъ, Васильемъ и Єремиемъ Мелешками, позваными, за позовомъ головнымъ трибуналским, от поводов по позваных на термин консерват нынешних выданыи, которыи за поднесеемъ стороны поводовое у суду былъ читан и так се в себе маєт:

„Жикгитмонт Трети, Божю м.л. корол полский, урожоным Алекса[н]дрови, Василєви и Єремею Мелешком, до справы, нижеи менованое, сполнымъ и нерозделным. Зо всех добръ вер. вѣших лежачих и рұхомых и з сум пѣжных, гдеколвек маючих, приказуем, абысте перед судом нашим головнымъ трибуналским в Люблине в той час, кгда справы консерватные воеводствъ Киевскол(о), Волынского и Браславского по отсужению справ самого воеводства Киевского в року нынешнем тисеча шестсот осмьнадцатом припадут и таа справа з реестру судового за приволаемъ возного сұжона бұдетъ, сами обличне и завите стали а на жалобу и правныи п[о]ст[у]покъ урожоное Галшѣки з Рогозна Алекаandroвое Песочинское, котораа с притомностю малжожка своего урожоного Александра [Пе]сочинского // яко опекуна позывает ѿ то, иж кгда теперешний повод попелъ свое власное роботы через подводы и подданые свое власные з маєтности своее Луки, Ометинец и Зятковец воеводства Браславского, которых подвод было в личѣбе сто, до берегу на месте, с которол(о) тот попел вже шкутами до Кгданска спұсчати мели, до Казимера, року прошлого тисеча шестсот семнадцатого мсца маа двадцат пятого дѣна провадил, вер. вѣша, пропомневши срокгости права посполитол(о) и виш, в нем описаных, бұдучи однакое рады и однакого порозумєля зъ собою, вер. вѣша, Александре, зъ сыновцами своими Василем и Юрьемъ Мелешѣками, приехавши з маєтности своее Березович до маєтности сыновцов своих Микуличъ, у воеводстве Волынском а в повете Володимерском лежачого, ведаючи ѿ томъ, там же, кгда попел менованого повода порывчою шоль через село Микуличи, вер. вѣша, вси сполне, тот попел в том селе Микуличах загамовавши, мыто незвычайное^{xxvi}, чога и право посполитое жадного мыта

на подводах шляхетских брати и вытегати боронит. А иж на тот час тые подданые, которые подводами тот попелъ везли, готовых грошей не мели, вер. вша, бочки зличивши, водлугъ уподобана своего взглядемъ незвычайного мыта бочок двадцат пшат поташу, предне доброго, мало на том маючи, жесте и первей бочокъ шест, а потом другим разом тридцат взяли. Который попелъ зас третим разом в способъ незвычайно(о) мыта взявши, сполне на пожитокъ свои обернули и привлачили. А такъ повод, прихилаючися до права и конституцыи, вер. вшү кү верненю того попелу, через вер. вшү в способъ незвычайного мыта побраного, и ку заплаченю в.м.с. от каждое подводы albo бочки водлуг конституцыи, яко себе сторона поводава менит, по сту гривен полских, за тым побранем попалих, на термин, выш менованыи, позываетъ, на котором абысте вер. вша сами обличне и завите стали, тот попелъ, взглядом незвычайного мыта побраный, вернувши, // вину водлуг права и конституцыи от каждое подводы по сту гривен полских заплатили и на то все, што ширей на термине пришло оказано и декларовано будет, прислухали а на то правне отповедали конечно. Писан ү Володимеры року тисеча шестсот осмьнацатол(о) мсца июля семнадцатого дна^{xxvii}”.

А по вычитаню того позву на року нинешнемъ с того позву в той с[пра]ве, слушне припалои, стороны обеде, поводава и позванаа, сами очевисто ү суду нинешнего постановивъшисе и в той справе расправу правнүю межи собою маючи, широче контровертовали. Которых контроверсыи их суд нинешний головныи трибуналский добре вырозумевши, бачечи то, ижъ справа о мыто, поступовати наказуетъ, а в поступованю наказует, абы позваные присегли на котеята позвоы, а то тут, в трибунале, за недел две. До которое присеги выконана суд нинешний рокъ сторонам обом, позваной кү выконаню, а позваной^{xxviii} ку прислуханю се тое присеги тут, в трибунале, на консерватах воеводства Киевскол(о), Волынскол(о) и Бр[а]славьского⁴[...] ^{xxix} завитыи, кром припозву, заховует и назначает.

Што вше для памети до книгъ есть записано, с которых и сес выпис под печатю земскою воеводства Киевского есть выдан.

Писан в Люблине.

Печатка. Корыкговалъ Малиновъский, тр.

ЛННБ НАН України, від. рукописів, ф. 5, оп. 1, спр. 4056 III, арк. 77-78.
Засвідчена копія.

№ 4

1619 р., вересня 29. Межиріч. – Письмове свідчення (атестація, лист) Анни Ходкевичівни княгині Юхимової Корецької, дане Касперу Корниху, слугі гданського міщанина і купця Даніеля Гаврата, про те, що вона 6 серпня 1613 р. з цим слугою за уповноваженням його пана уклала контракт стосовно продажу Д. Гаврату вироблених в її цибулівських лісах однієї тисячі шифунтів поташу по 18 польських злотих за шифунт і 100 лаштів попелу по 90 злотих за лашт (за вписом цього документа в книгу Луцького гродського суду 25 жовтня 1619 р.)

Облната атестацыи, от кнежны еє мл Ахимовое
Коредкое купъцомъ кгданским даное
Року тисеча шестсот девятнадцатого мѣца октебра
двадцат пятог(о) дѣна

На рочках судовых кгродских лудких, дѣна двадцат четвертого мѣца октебра в року теперешнемъ тисеча шестсот девятнадцатом припалых и судовне отправоват зачатых, перед нами, Аном Вылежинским, подстаростимъ, а Адамом Соподком, скарбником волянским, судею, вриадниками судовыми кгродскими лудкими, постановившисе очевисто, урожоныи панъ Аанъ Халаим для вписаня до книг нинешних кгродских лудких подал пер облнатам атестацію велможное еє мл панее Анны Ходкевичовны кнежны Ахимовое Коредкое с печатю и с подписом руки еє мл, на жадане слуги пана Даниеля Гавърата, мещанина и купца кгданского, на име Каспра Корниха в справе, нижеи в той атестации меновите виражоной, даную, о чом таа атестацыя шыреи в себе маєт, просечи, абы прината и до книг уписана была. Которую мы, видечи быт целую и зуполную, оную для вписаня до книг приимуочи, перед собою читат казали есмо и такъ се в себе маєт:

Iż żądał mię sługa pana Daniela Hawrata pan Casper Kornich, abym atestacją moją dała strony kontraktu, który iem mała s panem Danielem w roku tysiąc sześćset trzynastym dnia szóstego marca w przedaniu popiołów sta lasztów prostowego, każdy laszt po złotych polskich dziewięćdziesiąt, a potaszu szifuntów tysiąc, każdy szifunt po złotych ośmnaście polskich, z lasów moich cebulowskich. Takę tedy atestację daię, iż ten kontrakt zawarł ze mną sługa Daniela Hawrata przereczony pan Casper imieniem pana swego, co y sam przyiachawszy potwierdził w roku tysiąc sześćset trzynastym dnia szóstego marca. A co się tycze drugiego kontraktu, tem iuż powtóre z panem Pawłem, bo mi była potrzeba. Datum w Miedzirziczu dnia dwudziestego dziewiątego septembra anno Dn o tysiąc sześćset dziewiętnastego.

Ѧ тоє атестацыи печат кнежны еє мл Коредкое притыснена и подпис руки еє мл тыми словы: Anna Koreska, ręka.

Котораа ж то атестация за поданем и прозбою преречоного пана Халаима а за принатем нашим судовымъ уряду с початку аж до конъца до книг кгродских лудких еєт уписана.

ЦДДА України у Києві, ф. 25, оп. 1, спр. 112, арк. 306зв.-307.
Оригінал.

№ 5

1620 р., листопада 21. Вінниця. – Протестація Марка Калмановича з міста Кальника, орендаря й шафара Анни Ходкевичівни княгині Корецької, перед Вінницьким гродським урядом про грабіжницький напад слуг, гайдуків, бояр і підданих з села Куничого, маєтку Настасії Лесевичівни Богданової Копієвської, здійснений за її наказом, на поташну буду, споруджену ним, протестантом, на Тимонівському ґрунті, що у верхів'ї річки Тростянець, та завдані в ході цього нападу шкоди, причому брацлавський підкоморій Тихон Шашкевич, брацлавський хорунжий Миколай Шашкевич та Остафій Шашкевич не забезпечили обіцяний ними захист його "поташної" діяльності.

Зізнання возного єнерала Брацлавського воеводства Миколая Богушевича перед Вінницьким градським урядом про те, що він виїздив на місце, де був здійснений напад, і 10 листопада 1620 р. пересвідчився у вчинених тут знищеннях і пограбуваннях

Выпис с книг кгородских вѣнидких
воеводства Браславско(о)

Лѣта Божого нароженя тисеча шестсот двадцатого мѣа ноабра двадцат первого дѣна.

На вриде его кр. м.л. кгородскомъ вѣнидкомъ передо мною, Иваном Богушем Дешковѣскимъ, подстаростим кгородским вѣнидким, постановивѣшиса очевисто, подданыи велѣможное панее Анны Ходкевичовѣны княжны Корецкое на имя Марек Калмановичъ, жид, арендар и шафар княжны ее м.л. Корецкое калнидкии до робеня попеловъ, такъ самъ от себе, яко и именем княжны ее м.л. Корецкое, чинил оповедаие и протестовалъее на их м.л. пѣовъ, пѣна Тихона Шашкевича, подкоморего brasлавского, а пѣна Миколаиа Шашкевича, хоружого brasлавского, и на потомковъ^{xxx} зошлого небожчика Федора Шашкевича пѣна Остафия Шашкевича, в тые слова:

„Ижем арендовал ласы на робеня попеловъ розмаитых за власные гроши княжны ее м.л. Корецкое, пѣее моее, в кгрунте ихъ м.л., тимоновѣскомъ прозываемом. В которых селах постановилем буду поташную у верху Тростенца речки, в которой робеню попеловъ обликговали ми сиа их м.л. мне за вѣшелнакие безпеченства од суседовъ пограничных. Гдем робил лит чтыры в тых лесех спокоине, ни от кого жадное перешкоды не маючи. Тогда тепер часу недавно минулого в сем року тисеча шестсот двадцатом мѣа октобра тридцат(о) дѣна ее м.л. пѣни Настазиа Лесовичовна Богдановна Копѣевѣскаа, не дбаючи ничол(о) на срокгость права посполитога, наслала модно квалтомъ слуг, гайдюковъ, боар, подданных своих с Кунича о килжу сот члѣка з оружемъ, воине належачим, имена и назвиска еи самой знаемых и ведомых. Которые то насланци ее, припадши ночным обычаем до буд моих, гдем мил свое сприяти, до буд належачие, то естъ меновите, воловъ двадцат, коров с телнаты чотыры, коней три, в коморе сѣлонини полтьей тридцат, гороху мирок три, // пшона мирок пѣат, сокир полтьторы копы, што все тые насланци, квальтовне побравшы и пограбившы, до дому ее, до села Кунича, отослали, а буду поташную парен три, гартов с поташомъ, которого было лаштовъ два, шопъ пѣат, в которых фалбы было немало, олнемъ попалили и сплюдровали. Челлад мою, которых было полтораста члѣка, пообдиравши, полупивши, которые на роботу, побрали такъ грошей готовых, сѣкон, лекгумин, с тымъ всим з лиса выннала, и проч пошли, а никоторых у себе пѣни Копиевѣскаа задержала, которые и тепер у ее м.л. естъ. Которых шкод себе шацуетъ на осмъ тисачии золотых полских так в пограбеню тое маетности, яко и в недопущеню паленя лесовъ. А такъ яа, яко арендар, маючи варунок од их м.л. пѣов Шашкевичовъ на оборону в робеню тых лесов, против которых, яко на заступцовъ до обороны, а противко ее м.л. пѣее Копиевѣское, приципалу учинжу и наездю, такъ о пограбеня маетности, спустошеня буд, попованя попеловъ и розогнаня челлади, будниковъ, протестую и сведчуся, оферуючися о то правом, иле ми с права належати будет, такъ противко ее м.л. пѣее Копѣевѣское, яко их м.л. пѣовъ Шашкевичов правом чинит, зоставивѣши себе еще поправу в тои протестации моеи лепъшую. Тепер прошу, обы таа протестация моя до вриадю в.м. прината была”.

Што я, вриад, принавши до книгъ, записати казал. Гдѣ, тут же стоячи, возныи енерал шлахѣтныи Миколаи Богушевичъ квит сознала своего в тые слова подалъ:

„А, Миколаи Богушевичъ, возныи енерал воеводства Браславъского, ознаимую тымъ моимъ квитомъ, иж року тепер идучого тисеча шестсот двадцатого мѣа ноабра десатого дѣна, будучи я приданыи от уряду кгородского вѣницкога на справу и потребу подданого велможное панее Аяны Ходкевичовны княжны Коредкоє на имя Марка // Калмановича, жида, среядара и шафара княжны Коредкоє калницкога, тогда приехалом я, маючи при себе шлахту людеи добрых пѣна Андриа Напирковскога а пѣна Григоря Марковича, приехалем до лиса тимоновскога прозываемого над Тростенцем, на речку Тростенец до буд Марка, жида, где видилем мисца знаки стояныя буд попаленых, гартовъ, парен, корытов, комор, хать, попеловъ попѣсованых. Которую шкоду и попалене оповедал передо мною, возным, и шлахтою, при мѣне будучою, же то от ее м.л. пѣее Болдановое Копѣевское за вѣласнымъ посланемъ насланци ее млѣти попалили и погълюндровали. И то все мною освѣдчивъши и обвѣдши, с тамътоль прочъ есмо отѣхали до Тимоновъки. Там же в Тимоновце нашли есмо муллара на имя Яроша, которыи у панее Копиевское целгу на печь робиль, и повидил, иж, дѣл: "При мѣне пѣни Копѣевскаиа з дому своего тых людеи на спалене и сплюндроване тых буд послала и^{xxx} росказуючи имъ подъ горломъ, обы такъ учинили". А так я, возныи, штом видил и слышал, то на квите своемъ с подписом рѣки моеє до вѣриаду в.м. отдаю”.

Што я, вриад, приимуючи, то все до книг кгородских вѣницких записати казалъ, с которых и сѣс выпис под печатю кгородскою вѣницкою ест выдал.

Писан у Вѣници, тріа.

Печатка (зірвана). Корякговалъ Мироновъскии, тр.

Напис на івриті.

ЛННБ НАН України, від. рукописів, ф. 5, оп. 1, спр. 4056 III, арк. 187-188. Засвідчена копія.

№ 6

1623 р., липня 31. Вінницький замок. – Декрет Вінницького гродського суду в справі за скаргою гданського купця Данієля Гаврата про невиконання Миколаєм, Раїною та Настасією Лесевичівною (дружиною Андрія Дзіка), відповідно, сином, дочкою і вдовою брацлавського скарбника Богдана Копієвського, укладеної останнім угоди щодо продажу йому, Д. Гаврату, 500 шифунтів поташу і неповернення суми, взятої у позивача небіжчиком в рахунок поставки цієї кількості поташу

Выпис с книг кгородских вѣницких воеводства Браславского

Лѣта Бжол(о) нароженя тисеча шестсот двадцат третьего мѣца июля тридцат первого дѣна.

На рочках судовых кгородских вѣницких, от дѣна осмол(о)надцат мѣца июля в року теперешнем, на дате вышеи писаном, припалых и судовне олправоват зачатых, перед нами, Михаилом Ласком, подстаростим, Костянтым Байбузою, судєю, вриадниками судовыми кгородскими

вѣницкими, приточиласе справа з реєстру судово(о) за приволаємъ возно(о) енерала шляхетно(о) Василя Богатыревича межи славетным пѣом Даниелем Гавратом, мещанином и купьцем кгданским, поводом, а урожоным пѣом Миколаєм Копѣевским, сыном, панною Раиною Копѣевскою, цоркою, ¹⁻ и власным ^{xxxiii} потомками небожчика пѣа Болдана Копѣевско(о), скарбника браславско(о), и пѣєю Настазією Лесевичовною, малжонкою некгды Болдана Копѣевско(о) а малкою Миколаа и Раины Копѣевских, а теперешне(о) малжењства Андреєвою Дзиковою, с притомностю малжонка ^{xxxiii}, еє добр позосталых, акимколвекъ правом и титулом по тым же небожчику Копѣевском и власными сукцесорами, позванными, за позвоом кгородским вѣницким, от повода по позваных на рочки теперешние вынесеным, в справе до листу запису отца позваных а малжонка позваное пѣе Дзиковое, котории, взявши скутечную от повода заплату за пѣтсот [шифу]нтоу [поташу], его квитами повод указати хо[че]т, поташу чистол(о), добро(о), записал и обликговал под совитостю и шкодъ нагорожењемъ тол(о) выш менованого долгу в Кгданску, [где] на тот час шифунт по тридцати золотых полских платил, еще в року тисеча шестсот девѣ[н]адцатом ^{xxxiv} отдат и уститиса. Которим то записом себе и вин теперешних позваных за досытченењ обликговал. Нижли тол(о) позваные препомневши и лист запис зневаживши, первей он за живота свое(о), а потом по зейстю е(о) позванаа пѣи Дзиковаа за опекунами своими и позваных позосталых, а меновите небожчика пѣа Федора Копѣевско(о), дѣвера еє а стрина позваных, щораз еще болшеи сумы пѣеи на поелы прибираючи, не устигил, и позваные по немъ не устигисе ани помененых пѣтисот шифонтов поташу не тылко на он рокъ повинныи и означоныи не отдали и до тол(о) часу не отдают, за чим при отданю истотных пѣтисот шифунтов в совитост такое ж сумы, то ест на гроши пораховавши всю водлуг торгу кгданско(о) пѣтнадцат тисечии золотых полских и в заклад заплаченя пѣти тисечии золотых полских и нагорожењ шкод всѣх, которих себе менуєт повод на пѣт тисечии, все(о) сумоу сорок тисечии золотых полских попали, нако ширеи ѿ том лист запис айтецесора позваных, до которол(о) се повод с тым всѣмъ позвоом реферует, опеваєт, ѿ заплачене истоты и закладу и нагороженя шкод поводъ позваных позвоом листовным на рочки теперешные запозвал, ѿ чом тот позов ширеи в себе маєт.

На року теды нинешним, слушне с тол(о) позву припалом, повод през пѣа Мацеа Крожковско(о), а позванаа пѣи Дзиковаа през пѣа Ваврица Юшияско(о), умоцованых // своих, за моцами зуполными, им до тоє справы на зыскъ и страту ведле права даными, у суду нинешне(о) становилисе, в той справе межи собою росправу мели, а в росправе умоцованыи позваноеи стороны субмитовалсе на тот позов рахунок учинити. До которое субмисии умоцованого стороны позваное добровольное и суд нинешнии кгородский вѣницкый, прихилаючисе, наказует, абы позванаа пѣи Дзиковаа рахунок водлуг контентов позвовых и реєстрев на близко пришлых рочках кгородских вѣницких, по сих теперешних наипервей припалых и сужоных, с поводом скутечне учинила, заховуючи сторонам обом доводы и обороны правные вцале и рок без припозву. А то позванаа маєт учинити под закладом и такою, в позве менованую.

Што все для памяти до книг ест записано, с которых и тот выпис есть выдан.

Писан а замку вѣницькомъ. Мацѣи Либѹски, писар кгородски винидки. Печатка (зірвана). Корыкговалъ Росковский, [тп].

Зыскъ. Зыскъ по ареште. Вписан.

ЛННБ НАН України, від. рукописів, ф. 5, оп. 1, спр. 4058 II, арк. 12-12зв. Засвідчена копія.

№ 7

1625 р., березня 26. *Куниче*. – Екзекуторіальний лист брацлавського і вінницького старости Адама Калиновського про те, що він, згідно з трибунальським декретом і двома королівськими мандатами, разом з двома земськими возними енералами ув'язав королівського дворянина Олександра Пісочинського у володіння половиною містечка Куничого, діличного маєтку раніше Богдана Копієвського, а нині – Анастасії Андрієвої Дзікової та її сина від шлюбу з Б. Копієвським Миколая Копієвського, оскільки Б. Копієвський в цьому маєтку захопив ліс, проданий ним на виробництво поташу О. Пісочинському, чим увів останнього у великі збитки

Адамъ Калиновский, браславский, выницкий староста.

Ознаймую тимъ листом моимъ екзекуторіальнимъ у каждого суду и уряду, и кому бы о томъ видать належало, ижъ на, будучи примужении декретомъ трибунальскимъ, в року прошълomъ в Лублине ферованимъ, за манъдатами корола его милости двоими, по двакротъ до кгороду моего винидкого принесеними, а за инъстанъциею и реквизициею урядовою стороны инъстикгуючое, урожного его млс. пѣа Александра Песочинъского, дворанина ег[о] к. млс., зєждилемъ подлугъ права посполитого на екзекуцию моцю в року теперешънимъ тисечънимъ шестьсотънимъ двадцать пятomъ на день двадцать шости мисаца марца до мистечъка Куниче, названого дедичтва пѣа Богдана Кунидкого^{xxxv}, а под тот час урожоныхъ Анастасиѣи Анъдриѣвое Диковое, матъки, и Миколаа Копиѣвского, сына, деръжавцы будучого, в которие то добра, то естъ в половице всего Кунича с приналежъностями, з зисками, презисками, декретами и банициею, котораа на томъ-то Богъдане Кунидкомъ¹ по двакротъ отримована естъ, а то до запису кгородского винидкого о заборонене и одѣнате лисов и дубровъ кунидкихъ всихъ, на випалене попелов тому жъ то поводовы, его млс. пѣу Писочинъскому заprodанихъ и записанихъ и в такъсе чтирьдести тисечии копъ грошеи литовскихъ присужоних, [...]сѣ тие переводи и декрета правниѣ ширѣи свидчатъ, при вознихъ двоихъ енералахъ земскихъ Анъдрею Невы[...]номъ и Конъстанътимъ Серъбиновскимъ и шляхъцицахъ уродзонихъ пановъ Миколаа Лотостанъскимъ и Стефану Луковскимъ, при купы людѣи немалои и шляхъте, обывателов тутѣчьнихъ, на тоє з собою подлугъ права посполитого вєзванихъ, помененого его млс. пана Александръ Писочинъского теми жъ возними и шляхтою увязовалемъ и оному тие добра Куниче з замъкомъ, подданими и ихъ повинъностями, ставами, млинами, полами и всими приналежъностями и пожитъками до уживана в способъ екзекуциѣи skutечъное и финальное и до доситъучинена оному през сторону, такъ за рѣчою истотъною, іако и презиски, такъже и банициею, іако о томъ право мети хочетъ, подалем. Которое то екзекуциѣи сторона позвана не боронила, алиєс нихъто з нимъ вознимъ помененимъ обволивати казалъ, передо мною с конътрадикъциею не отозвалъ и овшемъ сами жъ поддании, громада вса, добровольне, такъ мене, іако и сторонѣ, ворота до миста и до замъку пошътирвали и зо всимъ сѣ

досить чиненна оному през сторону, такъ за рѣчою истотъною, іако и презиски, такъже и баницією, іако ѿ томъ право мети хочеть, подалем. Которое то екъзекуцієи сторона позвана не боронила, алиєс нихъто з нимъ вознимъ помененимъ ѿволивати казалъ, передо мною с конътрадикъцією не отозвалъ и овшемъ сами жъ поддании, громада вса, добровольне, такъ мене, іако и сторонѣ, ворота до миста и до замъку поотвирали и зо всимъ сна добровольне поддали, мовчачи, иж: „Ми ни в чомъ владзи [...]”^{xxxvi} его млс господарьским и праву посполитому не перечимо и овшемъ подданъство и посл[уш]енъство нашео тому пѣну, которому нас право и справедливостъ през в.мсть подаеть, ѿдаватъ // хочемо и будумо, и за пана своего ѿного приимуемо добровольне”. А такъ іа, возными поменеными и шляхътою тое ѿсвидчивши а сторону поводовую в помененихъ добрахъ, екъзекуцієи подлегълихъ, в посесієи зоставивши и послушенъство громады всои приказавши, одехалемъ. И на том листъ тои муи екъзекуториальнии атестациєи на аффекътацию сторони под печатю и с подписомъ руки свои даль.

Писанъ в Куничомъ в року тисеча шестьсотъ двадцать пятомъ мѣа маръца дѣна двадцать шостого.

Kalinowsky, brasławsky, winnicky starosta. Печатка.

ЛННБ НАН України, від. рукописів, ф. 5, оп. 1, спр. 4058 II, арк. 110-110зв. Оригінал.

¹ Грушевський М. Історія України-Руси. – Київ; Львів, 1907. – Т. VI: Жите економічне, культурне, національне XIV – XVII віків. – С. 190-191; Матеріали до історії торгівлі Львова. Подав Іван Крип'якевич. II: Склепова книжка М. Гайдера (1617 – 1634 і 1646 р.) // Записки Наукового товариства імени Шевченка (далі – Записки НТШ). – Львів, 1905. – Т. LXV, кн. 3. – С. 45; Воссоєдинение Украины с Россией: Документы и материалы в трёх томах. – Москва, 1953. – Т. I: 1620 – 1647. – С. 230-236. Див. також про “поташні” торгові зв'язки Брацлавщини з Гданськом: Крикун М. З історії торгівлі українських земель поташем з Гданськом (за документами гродських книг Брацлавського воєводства 1768 – 1770 років) // Записки НТШ. – 2015. – Т. CCLXVIII: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – С. 409-442. Щодо торгівлі поташем Волині з Гданськом у середині XVI ст.: Крикун М., Кравченко В. Торгові зв'язки Волині з Гданськом у 60-х роках XVI століття // Крикун М. Воєводства Правобережної України у XVI – XVIII століттях: Статті і матеріали. – Львів, 2012. – С. 28-31 (уперше цю статтю під назвою “Торгові зв'язки Волині з Гданськом у середині XVI ст.” надруковано у: Проблеми слов'янознавства. – Львів, 1987. – Вип. 36: Історія зарубіжних слов'янських народів). Про виробництво поташу на матеріалі Волині: Кравченко Н. Виробництво поташної продукції у Волинському воєводстві у другій половині XVI століття // Київська старовина. – Київ, 2011. – № 6. – С. 141-156.

² Про цей архів див.: Крикун М., Піддубняк О. Матеріали про діяльність гродського і земського судів Брацлавського воєводства останньої чверті XVI – першої половини XVII століття в архіві шляхетського роду Пісочинських // Збірник праць і матеріалів на пошану Лариси Іванівни Крушельницької. – Львів, 1988. – С. 81-106; передрук: Крикун М. Брацлавське воєводство у XVI – XVIII століттях: Статті і матеріали. – Львів, 2008. – С. 59-96; Krykun M., Pidubniak O. Materiały dotyczące działalności sądów grodzkiego i ziemskiego województwa braclawskiego od

ostatniej ćwierci XVI do pierwszej połowy XVII w. w archiwum szlacheckiego rodu Piaseczyńskich // *Miscellanea Historico-Archivistica*. – Warszawa, 1999. – Т. X. – S. 123-150.

³ Потрібно мати на увазі, що всі городські (і земські) книги Брацлавського воєводства (у 1566 – 1598 рр. – брацлавські, згодом, до 1793 р., коли воно перестало існувати – вінницькі), за винятком п'яти городських, загинули, причому, найраніша зі збережених датована 1645 р. (Крикун М. Доля городських і земських книг Брацлавського воєводства // Крикун М. Брацлавське воєводство у XVI – XVIII століттях... – Львів, 2008. – С. 44-58). Трибунальські книги загинули всі.

⁴ ЦДІА України у Києві. – Ф. 25 (Луцький городський суд). – Оп. 1. – Спр. 70. – Арк. 798; Ф. 28 (Володимирський городський суд). – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 344зв.

⁵ Там само. – Ф. 25. – Оп. 1. – Спр. 73. – Арк. 363зв.-366; спр. 89. – Арк. 722-723 (1612 р.).

⁶ Там само. – Спр. 73. – Арк. 363зв.-366.

⁷ Там само. – Спр. 112. – Арк. 307-308.

* Нині це село Копіївка Тульчинського р-ну Вінницької обл.

⁸ Літвін Г. З народу руського: Шляхта Київщини, Волині та Брацлавщини (1569 – 1648). – Київ, 2016. – С. 333. Нині Козинці – село Тростянецького, Куниче – село Крижопільського р-ну Вінницької обл.

⁹ Документи Брацлавського воєводства 1566 – 1606 років / Упорядники М. Крикун, О. Піддубняк; вступ М. Крикуна. – Львів, 2008. – С. 769-770; Крикун М. Кількість і структура поселень Брацлавського воєводства в першій половині XVII століття // його ж. Брацлавське воєводство у XVI – XVIII століттях. – С. 263; *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. – Warszawa, 1880. – Т. I. – S. 719.

¹⁰ Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття: Волинь і Центральна Україна / Видання друге, переглянуте і виправлене. – Київ, 2008. – С. 318.

* Нині Цибулів – селище міського типу Монастирищенського р-ну Черкаської обл. У док. 1, датованому 20 серпня 1613 р., зазначено, що контракт з Д. Гавратом уклали (не сказано, коли), князь Я. Корецький з Анною Ходкевичівною, в документі 4, який є, нагадаємо, письмовим свідченням останньої, читаємо натомість, що цей контракт вона уклала сама 6 березня 1613 р., очевидно, в цей час, у світлі відомого про рік смерті Я. Корецького, як удова. Отже, у док. 1 вкралася помилка стосовно Я. Корецького?

** Нині перші два – села Немирівського р-ну, третє – село Гайсинського р-ну Вінницької обл.

¹¹ Крикун М. Кількість і структура поселень... – С. 259. Нині це село Тиманівка Тульчинського р-ну.

¹² Піддубняк О. Документальні свідчення про участь татар у внутрішніх чварах шляхти Брацлавського воєводства в першій чверті XVII ст. // *Україна в минулому*. – Київ; Львів, 1996. – Вип. VIII. – С. 197-202. О. Пісочинський заперечував свою причетність до цього нападу (Там само. – С. 202-204).

¹³ *Źródła dziejowe*. – Warszawa, 1877. – Т. V: *Lustracje królewskich ruskich Wołynia, Podola i Ukrainy z pierwszej połowy XVII wieku* / Wyd. A. Jabłonowski. – S. 119-120.

¹⁴ Furtak T. *Ceny w Gdańsku. 1701 – 1815*. – Lwów, 1935. – S. 41.

¹⁵ ЦДІА України у Києві. – Ф. 25. – Оп. 1. – Спр. 73. – Арк. 365.

¹⁶ Kus J. *Niektóre zagadnienia spławu wiślanego w pierwszej połowie XVII wieku w świetle ksiąg miejskich Kazimierza Dolnego* // *Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych*. – Warszawa, 1986. – Т. XVII. – S. 73-88.

¹⁷ ЦДІА України у Києві. – Ф. 25. – Оп. 1. – Спр. 73. – Арк. 365.

¹⁸ Торговля на Україні XIV – середини XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина / Упорядники В. М. Кравченко і Н. М. Яковенко. – Київ, 1990. – С. 104-105, 346.

¹⁹ В Овруцькому старостві 1622 р. на виробництво одного лашту поташу йшло 30 лаштів фальби (Żródła dziejowe. – Т. V. – S. 119).

²⁰ ЛННБ НАН України, від. Рукописів. – Ф. 5. – Спр. 4055 III. – Арк. 113-113зв. Засвідчена копія.

²¹ Там само. – Спр. 4105 III. – Арк. 84-85. Незасвідчена копія.

²² Нині Жорнище, Пісочин і Якубівка – села Іллінецького р-ну, Кам'яногірка – село Калинівського р-ну Вінницької обл.

^{xxiii} *Потрібно кжною*

^{xxiv} *протестую*

^{xxv} *прошу*

^{xxvi} *Далі має слідувати вислів про те, що Мелешки стали вимагати сплатити.*

^{xxvii} *Судячи з того, що трибунал розглядав справу 13 липня, його позов слід датувати 17 червня.*

^{xxviii} *поводови*

^{xxix} -⁴ *Зіпсований текст (на один рядок).*

^{xxx} *Має бути потомка.*

^{xxxi} *Цей сполучник зайвий, після послала має бути кома.*

^{xxxii} -¹ *Потрібно власними.*

^{xxxiii} *Далі не вистачає зазначення того, що чоловік Настасії Андрій Дзік на якійсь підставі тримає її маєтність.*

^{xxxiv} *Насправді вісімнадцатом.*

^{xxxv} *Насправді ідеться про Богдана Копієвського.*

^{xxxvi} *Зіпсоване слово.*

Микола Крикун, Олекса Піддубняк.

Документи про торгівлю поташем Брацлавського воєводства з Гданськом у першій чверті XVII століття.

У статті публікуються актові джерела (числом сім), виявлені авторами в кількох архівних збірках, в тому числі в архіві Пісочинських (Відділ рукописів Львівської Національної бібліотеки ім. В. Сефаника у Львові). Аналізується зміст документів та їх археографічні особливості.

Mykola Krykun, Oleksa Piddubniak.

Documents On Potassium Trade Between the Bratslav Voivodeship and Gdansk In the First Quarter of the XVII Century.

The article presents a publication of act sources (all totalling seven), discovered by the authors in several archival collections, including those in the archive of the PISOCHYNSKY (the manuscript division of Vasyl Stefanyk National Library of the Academy of Sciences of Ukraine in Lviv). The content of the documents and their archeographical features are analyzed.